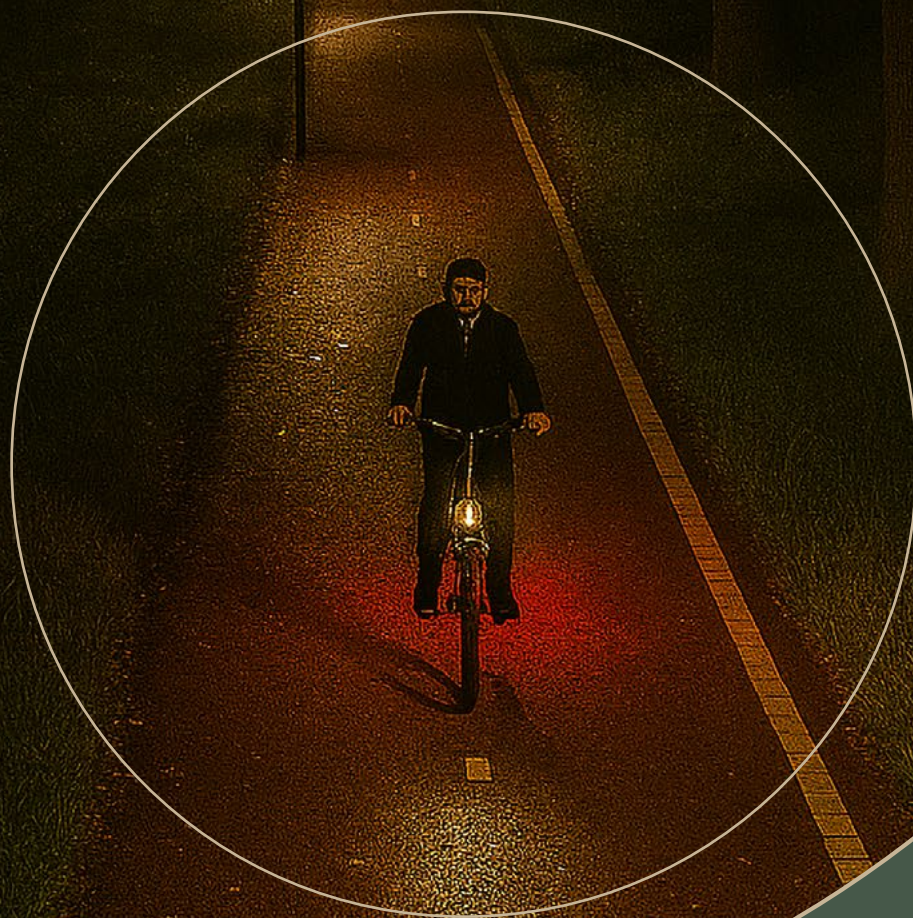

Openbare verlichting in relatie tot sociale veiligheid

Copyright © juni 2026 OVLNL www.ovlnl.nl

Auteurs: Roger van Ratingen, Raticos BV (06-39353973)
Natasja van der Leden, Van Bochove Openbare verlichting (06-29159761)

Opdrachtgever van deze bureaustudie is OVLNL/IGOV.

Dit rapport te verkrijgen in de OVLNL bibliotheek. <https://ovlnl.nl/bibliotheek>

Disclaimer

OVLNL en degenen die aan deze publicatie hebben meegewerkt, hebben de hierin opgenomen gegevens zorgvuldig verzameld. Ondanks dit is het mogelijk dat de informatie die hier wordt gepubliceerd onvolledig of onjuist is of fouten kan bevatten. Hoewel OVLNL haar best doet om alle informatie, diensten en producten zo goed en foutloos mogelijk aan te bieden, kan het niet verantwoordelijk gesteld worden voor eventuele fouten of andere beschadigde consequenties, voortkomend uit het gebruik van deze publicatie en de gegevens. Gebruikers aanvaarden het risico daarvan. OVLNL ziet derhalve, mede ten behoeve van degenen die aan deze publicatie hebben meegewerkt, af van welke aansprakelijkheid dan ook. OVLNL heeft in dit document gebruik gemaakt van afbeeldingen en heeft haar uiterste best gedaan voor het gebruik hiervan toestemming van de maker te krijgen. Ook kunnen afbeeldingen verkrijgbaar via het interne gebruikt zijn. Hoewel OVLNL afbeeldingen zorgvuldig heeft gekozen, waarbij zo mogelijk gelet is op het auteursrecht, wordt verzocht om contact op te nemen met OVLNL indien gebruik onverhoopt onrechtmatig is.

Voorwoord

Helaas worden mensen in de openbare ruimte nog dagelijks geconfronteerd met onveilige en onprettige situaties, zowel overdag als in de avond- en nachturen. Dat leidt met enige regelmaat tot een oproep om de openbare verlichting uit te breiden. Een begrijpelijke reactie op zulke gebeurtenissen is de gedachte dat meer licht vanzelfsprekend leidt tot meer veiligheid.

De vraag die gesteld wordt in deze context: "Gaat meer licht daadwerkelijk helpen om de sociale veiligheid te verhogen of denken wij dat we veiliger zijn als er meer openbare verlichting is?"

Met deze notitie wordt expliciet inzicht gegeven in de relatie tussen openbare verlichting en sociale veiligheid. Daarbij staat centraal wanneer verlichting daadwerkelijk een toegevoegde waarde heeft, wanneer zij kan bijdragen aan een sociaal veiligere openbare ruimte en wanneer verlichting juist nadelige gevolgen kan hebben voor de omgeving en daarmee een negatieve invloed kan hebben op de sociale veiligheid. Dit document is bedoeld om de lezer inzicht en enkele handvatten te geven in het gebruik van de openbare verlichting in relatie tot sociale veiligheid. Het document bevat geen wetenschappelijke benadering van verlichting in relatie tot (sociale) veiligheid.

Opdrachtgever van deze bureaustudie is OVLNL/IGOV.

Als u wilt reageren kunt u mailen naar info@ovlnl.nl
Wij stellen uw reactie zeer op prijs.

Inhoud

Voorwoord	3
1. Kernboodschap	5
2. Wat is sociale veiligheid?	7
2.1. De rol van openbare verlichting in sociale veiligheidsvraagstukken	8
3. Ontwerpen van openbare verlichting en sociale veiligheid	10
3.1. Lichtontwerp	10
3.2. Valkuilen	10
4. Overwegingen en aandachtspunten	12
4.1. Overwegingen	12
4.2. Aandachtspunten	14
5. Conclusie	15

1. Kernboodschap

Openbare verlichting kan bijdragen aan de sociale veiligheid in de openbare ruimte, maar die bijdrage is niet vanzelfsprekend en niet overal gelijk. In de praktijk wordt vaak gedacht dat meer licht automatisch leidt tot meer veiligheid. Die aanname is te eenvoudig. De mate waarin verlichting daadwerkelijk bijdraagt aan sociale veiligheid hangt sterk samen met de omgeving, het gebruik van een locatie, de aanwezigheid van andere mensen en de mogelijkheid tot sociale controle. Het uitgangspunt moet daarom niet zijn om overal meer licht toe te passen, maar om per locatie bewust te bepalen of verlichting daadwerkelijk een positieve bijdrage levert aan de sociale veiligheid.

Voor gebruikers van de openbare ruimte is het van belang dat zij zich veilig kunnen verplaatsen en hun omgeving goed kunnen waarnemen. Openbare verlichting kan daarbij helpen door zichtbaarheid, overzicht, oriëntatie en gezichtsherkenning te verbeteren. Dit is vooral van belang voor kwetsbare verkeersdeelnemers, zoals voetgangers en fietsers. Tegelijkertijd is verlichting slechts één van de factoren die van invloed zijn op sociale veiligheid. Een verlichte omgeving is niet per definitie een veilige omgeving. Zonder sociale controle, aanwezigheid van andere gebruikers en een overzichtelijke inrichting van de ruimte, blijft de bijdrage van verlichting beperkt.

Daarnaast is het belangrijk te onderkennen dat niet alleen de hoeveelheid licht bepalend is, maar vooral de kwaliteit en de wijze waarop verlichting wordt toegepast. Een hoge verlichtingssterkte leidt niet automatisch tot betere herkenbaarheid of meer overzicht. Integendeel, grote contrasten, verblinding of een beperkte verlichting van alleen het pad kunnen juist leiden tot een verminderd overzicht en daarmee tot een gevoel van onveiligheid.

Daarom vraagt de inzet van openbare verlichting om maatwerk. Op locaties met voldoende gebruik en sociale controle kan verlichting een duidelijke meerwaarde hebben. In woonwijken, centrumgebieden, parkeerterreinen en intensief gebruikte routes kan verlichting bijdragen aan een prettige, overzichtelijke en sociaal veiligere openbare ruimte. Op afgelegen locaties of routes met weinig gebruik kan verlichting daarentegen juist de schijn van veiligheid creëren. In zulke situaties kan een individu zich veiliger voelen door de aanwezigheid van licht, terwijl diezelfde verlichting iemand ook extra zichtbaar maakt in een verder verlaten omgeving. Dat kan voor schijnveiligheid zorgen. Verlichting is dan niet altijd de juiste oplossing.

Binnen de bebouwde kom, met name in woonwijken en (winkel)centra is het in het algemeen niet wenselijk om de openbare verlichting volledig uit te schakelen. Ook in de late uren maken mensen nog gebruik van de openbare ruimte en is het van belang dat zij zich veilig kunnen verplaatsen en zich veilig voelen. In dergelijke situaties is dimmen een betere oplossing dan uitschakelen. Daarmee blijft een basisniveau van zichtbaarheid en herkenning behouden, terwijl tegelijk rekening wordt gehouden met energiegebruik, leefomgeving en de werkelijke gebruiksintensiteit.

Daar waar weinig of geen gebruikers aanwezig zijn, kan juist bewust worden gekozen om geen verlichting toe te passen. Daarmee wordt extra waakzaamheid van de gebruiker gestimuleerd, wordt schijnveiligheid voorkomen en wordt het gebruik van dergelijke locaties in de avond- en nachtperiode ontmoedigd. Wanneer voor deze benadering wordt gekozen, is het met name binnen de bebouwde kom wenselijk dat een alternatieve verlichte route beschikbaar is waarin wel (meer) sociale controle is. Bijvoorbeeld langs woningen of drukkeren wegen. Op die manier wordt het gebruik van sociaal veiligere routes gestimuleerd.

Figuur 1: Bebording die gebruikers wijst op alternatieve routes die verlicht en sociaal veiliger zijn.

De kern van deze notitie is dat openbare verlichting een waardevol middel kan zijn binnen een bredere aanpak van sociale veiligheid, maar geen doel op zichzelf vormt. Méér licht is zeker niet in alle gevallen een goede oplossing voor het bevorderen van sociale veiligheid. De juiste benadering is om per locatie af te wegen of verlichting, in samenhang met gebruik, omgeving en sociale context, daadwerkelijk bijdraagt aan een veilige en prettig bruikbare openbare ruimte.

2. Wat is sociale veiligheid?

Sociale veiligheid in de openbare ruimte heeft betrekking op bescherming tegen, of het zich beschermd voelen tegen, door mensen veroorzaakte bedreigingen, criminaliteit, overlast en hinder. Het gaat daarbij zowel om feitelijke veiligheid als om de manier waarop veiligheid wordt beleefd (het gevoel van sociale veiligheid). Het gevoel van sociale veiligheid is de ervaring van de persoon zelf. Dat gevoel van sociale veiligheid wordt dus niet alleen bepaald door objectieve incidenten, maar ook door subjectieve gevoelens van angst, vertrouwen en controle. Er is sprake van sociale veiligheid als er een mate van sociale controle (mogelijk) is.

Binnen sociale veiligheid wordt onderscheid gemaakt tussen objectieve en subjectieve veiligheid. Objectieve veiligheid betreft de feitelijke mate van veiligheid in de openbare ruimte, gebaseerd op meetbare en aantoonbare omstandigheden, zoals zichtbaarheid, verkeersveiligheid, criminaliteitscijfers en de technische kwaliteit van de verlichting. Objectieve veiligheid is meetbaar (aantal ongevallen, slachtoffers etc). Subjectieve veiligheid betreft de vraag in hoeverre mensen zich veilig voelen in een bepaalde omgeving – de veiligheidsbeleving. Subjectieve veiligheid is lastig meetbaar, omdat het gerelateerd is aan gevoelens. De veiligheidsbeleving, als zijnde de subjectieve component van sociale veiligheid, wordt beïnvloed door veel en zeer uiteenlopende factoren, zoals leeftijd, sekse, eerdere ervaringen, de invloed van bebouwing, de aanwezigheid van een (potentiële) dreiging, zichtbaarheid, overzichtelijkheid, inrichting, onderhoud en de aanwezigheid van andere mensen en omstandigheden.

Objectieve veiligheid en subjectieve veiligheid zijn met elkaar verbonden. Sociale en fysieke overlast (objectief gemeten in aantallen) dragen bij aan gevoelens van onveiligheid (subjectief), denk aan woningbraken, hangjongeren, slechte verlichting of slecht onderhouden openbare ruimte. Toch bestaat er geen rechtstreeks verband tussen beide begrippen. Zo is bijvoorbeeld de angst om slachtoffer te worden van een misdrijf het hoogst onder ouderen en vrouwen, terwijl de objectieve kans om slachtoffer te worden van een misdrijf voor jonge mannen het hoogst is (CBS, 2015). Een locatie kan objectief veilig zijn, maar toch als onveilig worden ervaren. En omgekeerd kan een locatie waar feitelijk incidenten plaatsvinden, door gebruikers toch niet als onveilig worden beleefd.

Naast sociale veiligheid spelen ook verkeersveiligheid en fysieke veiligheid een rol in de openbare ruimte. Dit zijn beiden vormen van objectieve (meetbare) veiligheid. Verkeersveiligheid heeft betrekking op het veilig kunnen deelnemen aan het verkeer. Fysieke veiligheid betreft het beperken van risico's op ongevallen die niet door menselijk handelen worden veroorzaakt, zoals struikelen of uitglijden. Fysieke veiligheid en verkeersveiligheid zijn concreet meetbaar (bijvoorbeeld in het aantal ongevallen of slachtoffers per jaar) en kunnen worden verbeterd door technische normen te stellen aan de infrastructuur, gebouwen en industrie etc. Hierin speelt de de kwaliteit van de openbare verlichting een grote rol. Voor sociale veiligheid – met name de subjectieve veiligheid welke rechtstreeks gekoppeld is aan de veiligheidsbeleving – is het minder makkelijk om richtlijnen op te stellen.

Sociale veiligheid is daarmee een breed begrip, dat niet kan worden teruggebracht tot één maatregel of één ontwerpkeuze. Zij wordt beïnvloed door de ruimtelijke inrichting, de mate van gebruik, het gedrag van mensen, het onderhoud van de omgeving, de aanwezigheid van toezicht en de mogelijkheid tot sociale controle. Maatschappelijke ontwikkelingen veranderen het gebruik van de openbare ruimte en beïnvloeden daarmee de eisen die worden gesteld aan sociale veiligheid en openbare verlichting. Openbare verlichting kan een rol spelen, maar vormt slechts één onderdeel van een bredere veiligheidsafweging.

Figuur 2: Voldoende mensen en sociale controle is nodig voor sociale veiligheid.

2.1. De rol van openbare verlichting in sociale veiligheidsvraagstukken

De invloed van openbare verlichting op het verhogen van de verkeersveiligheid in de avond en nacht is duidelijk. Voor de sociale veiligheid ligt de meerwaarde van verlichting vooral in het vergroten van zichtbaarheid, herkenbaarheid, overzicht en het verlagen van het aantal incidenten in- en rondom woonwijken en winkelcentra. Het onderzoek van Welsh & Farrington (2007) toont aan dat verbeterde verlichting gemiddeld leidt tot een criminaliteitsdaling van circa 21%. Een belangrijke bevinding uit dit onderzoek is dat criminaliteit niet alleen 's nachts, maar ook overdag daalt na verbetering van de openbare verlichting. Dat wijst erop dat openbare verlichting functioneert als een zichtbaar investeringssignaal dat sociale cohesie, buurtbetrokkenheid en informele controle versterkt. Deze inzichten sluiten nauw aan

bij conclusies in 'Minder Licht?!'¹: verlichting communiceert, zorgt voor de omgeving, en dat heeft direct invloed op de veiligheid en het veiligheidsgevoel in de wijk.

Voor voetgangers en fietsers is het van belang dat zij andere gebruikers tijdig kunnen waarnemen en kunnen inschatten wat er in hun omgeving gebeurt. Een belangrijk aspect hierbij is gezichtsherkennen. Wanneer iemand wordt benaderd, ingehaald of gepasseerd, wil men het gezicht en de lichaamshouding van de ander kunnen zien om de situatie beter te kunnen beoordelen. Verlichting kan deze waarneming ondersteunen en daarmee bijdragen aan een groter gevoel van veiligheid. Voor het vergoten van de veiligheidsbeleving is van belang dat niet alleen het wegvlak, fietspad of voetpad zichtbaar is, maar ook de directe omgeving. Donkere zones, bosschages, entrees en onoverzichtelijke hoeken kunnen gevoelens van onveiligheid versterken wanneer gebruikers deze niet goed kunnen waarnemen. Deze dienen dan ook bij voorkeur te worden voorkomen, te worden verwijderd, of aangepakt. Goede openbare verlichting draagt niet uitsluitend bij door voldoende licht op de route zelf te geven, maar vooral door de ruimte leesbaar en overzichtelijk te maken. Bij voldoende zichtbaarheid hebben mensen het gevoel dat ze de situatie niet alleen kunnen overzien, maar ook beter kunnen beheersen. Wel wordt de kanttekening geplaatst dat vrouwen de omgeving anders ervaren dan mannen.² Niet alleen het gevoel van veiligheid wordt sterker, maar er is onderzoek dat erop wijst dat mogelijk ook de feitelijke misdrijven afnemen. (Schreuder, 2017).

De rol van openbare verlichting kent echter ook duidelijke grenzen. Hoewel de kwaliteit van de verlichting zeker een bijdrage levert in reductie van criminaliteit, ongewenst gedrag of overlast, dienen ook de andere facetten binnen de openbare ruimte worden meegenomen. Een locatie wordt niet automatisch sociaal veilig door meer of feller licht toe te passen. De uiteindelijke bijdrage van verlichting hangt af van de manier waarop de ruimte wordt gebruikt, de mate van sociale controle en de kwaliteit van het ontwerp. Een technisch correct verlichte openbare ruimte kan in de praktijk alsnog onprettig of onveilig worden ervaren wanneer gebruikers te weinig overzicht hebben of zich te zichtbaar voelen in een verder verlaten omgeving.

Openbare verlichting moet daarom worden gezien als een ondersteunend middel binnen de totale kwaliteit en bruikbaarheid van de openbare ruimte. Zij kan een belangrijke bijdrage leveren aan de veiligheid en het comfort van gebruikers, maar alleen wanneer de toepassing zorgvuldig is afgestemd op de specifieke ruimtelijke en sociale context van een locatie. Om het veiligheidsgevoel op een plein, woonwijk, of buitengebied te vergroten is het van belang dat naast verlichting ook andere disciplines (politie, winkeliers, bewoners, groen, wegen, architecten) te betrekken. Stichting openbare verlichting Nederland (OVLNL) heeft een publicatie "Omgevingsgericht Lichtontwerp" Deze beschrijft een methode om niet alleen vanuit techniek de verlichting te ontwerpen maar veel meer vanuit Omgeving, Mens en Natuur. Hierbij wordt de lichtbehoefte afgestemd op beoogd gebruik³.

1 Minder-Licht-Eindrapport.pdf

2 <https://iwne.ee/shaping-nightscareslighting-design-for-inclusion-and-sustainability/>

3 Handboek Omgevingsgericht Lichtontwerp - Stichting OVLNL | Stichting Openbare Verlichting Nederland

3. Ontwerpen van openbare verlichting en sociale veiligheid

3.1. Lichtontwerp

Verlichting kan dus een positieve bijdrage leveren aan sociale veiligheid wanneer zij zorgvuldig is afgestemd op de omgeving. Daarbij is niet alleen de hoeveelheid licht van belang, maar ook de verdeling, de kleurtemperatuur, kleurweergave, gelijkmatigheid, het soort verlichting en de uitstraling ervan, de afstelling van de verlichting en de mate waarin de directe omgeving zichtbaar blijft. Een goed lichtontwerp is maatwerk. Een goed lichtontwerp bevordert gezichtsherkenning en voorkomt grote contrasten tussen licht en donker, donkere plekken, zoals portieken, tunnelingangen, dichte beplantingen en voetpad en fietsroutes die als lichttunnels zichtbaar worden in een (te) donkere omgeving. Juist voor sociale veiligheid is het van belang dat gebruikers niet door een afgebakende lichtstrook of 'lichttunnel' bewegen.

3.2. Valkuilen

Een lichtontwerp dat technisch voldoet aan de geldende normen of richtlijnen levert niet automatisch een bijdrage aan sociale veiligheid. Voor het ontwerp van verlichting in de openbare ruimte wordt doorgaans uitgegaan van de richtlijnen uit de NPR 13201. Deze richtlijnen zijn primair opgesteld vanuit de verkeersveiligheid en beogen een passend verlichtingsniveau voor weggebruikers te waarborgen. Voor kwetsbare gebruikers is daarin ook aandacht opgenomen voor verticale verlichtingssterkte, omdat voldoende licht op ooghoogte van belang is voor gezichtsherkenning. Dat betekent echter niet dat een ontwerp dat aan deze richtlijnen voldoet, automatisch sociaal veilig is. Een sociaal veilig ontwerp vraagt om een bredere benadering dan alleen verlichtingssterkte en gelijkmatigheid.

Richtlijnen vormen een technische basis, maar moeten per locatie worden vertaald naar de ruimtelijke en sociale context. Daarbij moet worden beoordeeld of de verlichting niet alleen functioneel voldoende is, maar ook leidt tot een prettige, rustige, overzichtelijke en aantrekkelijke omgeving. Voor parkeerterreinen geldt in plaats van de NPR 13201 de NEN-EN 12464-2, waarin doorgaans hogere verlichtingsniveaus zijn opgenomen vanwege de gemengde verkeerssituaties en complexe manoeuvres die daar voorkomen. Ook hier geldt dat de norm of richtlijn een basis biedt, maar dat de bijdrage aan sociale veiligheid pas ontstaat wanneer het ontwerp ook in gebruikssituatie als aantrekkelijk, overzichtelijk en veilig wordt ervaren.

De kern is daarmee dat verlichting alleen dan een zinvolle bijdrage levert wanneer zij wordt toegepast als onderdeel van een bredere afweging van gebruik, inrichting, sociale controle en veiligheidsbeleving.

Figuur 3: In sommige gevallen is het beter om niet te verlichten

4. Overwegingen en aandachtspunten

In dit hoofdstuk volgen enkele adviezen, overwegingen en aandachtspunten om met behulp van verlichting locaties aantrekkelijker te maken en hiermee de sociale veiligheid te bevorderen.

4.1. Overwegingen

1. Veel ontwerpen worden ingericht op de periode dat het licht is. Regelmatig komt voor dat (openbare) verlichting op het laatste moment nog in het ontwerp moet worden opgenomen. Er is dan vaak weinig ruimte meer, doordat plaatsing van bomen en andere objecten al nagenoeg "vast" liggen. Daarnaast wordt vooral gekeken naar de lichtmast als inrichtingselement overdag en te weinig gekeken naar het gewenste nachtbeeld. Advies is om in een ontwerpfase niet alleen de dag-, maar ook de schemer- en nachtsituaties gelijkwaardig en vanaf de beginfase mee te nemen. Het Nederlandse handboek Veilig Ontwerp en Beheer stipt 4 ontwerpprincipes aan: zichtbaarheid, eenduidigheid, toegankelijkheid en aantrekkelijkheid. Bij een goed ontwerp draagt verlichting aan alle hiervoor genoemde ontwerpprincipes.
2. Het voorkomen van "overbelichting" van woonwijken, pleinen, buitengebieden, parkeerplaatsen en natuur en recreatiegebieden. Een behoorlijk aantal plaatsen in de openbare ruimte wordt "overbelicht". Hierdoor ontstaan er grote contrasten tussen de verlichte gebieden en de donker(der)e omgeving. Dit kan leiden tot een onprettige sfeer. Advies is om verlichtingssterktes te reculeren daar waar mogelijk en passend binnen de (verkeers)veiligheid en rekening te houden met een meer geleidelijke afbouw of opbouw van de verlichtingssterkte naar de (donkere) omgeving.
3. Het toepassen van lagere kleurtemperaturen (warmere wittinten (3000K of lager). Voordeel van warm wit licht is dat het de sfeer positief beïnvloedt en met name ouderen en mensen met een visuele beperking meer zicht hebben bij warmer wit licht.
4. Het toepassen van licht met een kleurweergave Ra groter of gelijk aan 70. Verlichting met een hoge kleurweergave maakt kleurherkenning beter mogelijk en daarmee het herkennen van mensen en de omgeving. Dit bevordert zowel de objectieve veiligheid als het veiligheidsgevoel.
5. Beter/meer verlichten in het verticale vlak zodat borden, gebouwen en gezichten eerder en beter herkenbaar worden. Vooral in woonwijken, centrumgebieden, pleinen en grotere parkeerplaatsen waar regelmatig mensen tijdens donkere op straat zijn. Verlichting in het verticale vlak maakt eerder en beter gezichts-herkenning mogelijk. De bijdrage hierin is vooral van belang op plaatsen waarbij mensen van nature een onveilig gevoel hebben, zoals steegjes, smalle straatjes en onderdoorgangen voor voetgangers en fietsers. Belangrijk bij toepassen van meer verticale verlichting is dat verblinding moet worden voorkomen. Mogelijk ondersteunt of helpt het om de betreffende armaturen te voorzien van frosted / melkglas. Daarnaast is het advies om scherpe overgangen te voorkomen door middel van een geleidelijke opbouw van de verlichtingssterkte.

Figuur 4: Méér licht is niet altijd een goede oplossing voor zichtbaarheid en veiligheid.

6. Beter afstemming van de verlichting – waar en wanneer deze nodig is. Veel verlichting in of nabij buitengebieden, sportvelden, recreatieplaatsen en parkeerplaatsen nabij natuurgebieden blijft onnodig lang aan, soms zelfs de gehele nacht. Het advies is om de verlichting op deze plekken te dimmen of uit te zetten van wanneer er geen gebruik van wordt gemaakt. Dit zorgt voor minder overlast naar de omgeving, bespaart energie, en bevordert het zicht van mensen die zich in de donkerdere omgeving bevinden.

7. Overweeg minder "hoge" lichtmasten en toepassing van meer "lage" lichtmasten, vooral op pleinen en parkeerplaatsen. Dat vergt afstemming met andere disciplines (wegen, verkeer, groen, architecten), maar bevordert verlichting in het verticale vlak, nodig voor gezichtsherkenning. Het toepassen van lagere lichtmasten is in het algemeen ook gunstiger voor flora en fauna, vanwege de mindere mate van strooilicht richting de omliggende natuur.
8. Het esthetische aspect van verlichting heeft invloed op de aantrekkelijkheid van de openbare ruimte. Lichtmasten en armaturen die passen bij de omgeving kunnen in positieve zin bijdragen aan de aantrekkelijkheid- en daarmee het gebruik – van een gebied.

4.2. Aandachtspunten

Aandachtspunten bij het plaatsen van verlichting om sociale veiligheid te bevorderen zijn

1. Het meer / beter verlichten in het verticaal vlak verhoogt het risico op verblinding. In de ontwerpfase dient hiermee rekening te worden gehouden. Door het toepassen van het juiste armatuur en een kap gemaakt van melk/frosted glas in plaats van helder glas kan in veel gevallen lichthinder worden voorkomen.
2. Bij het verlichten van wandelpaden in parken en natuurgebieden die niet verlicht zijn is het advies om zeer terughoudend om te gaan met het plaatsen van verlichting. Bij de afwegingen moet er rekening worden gehouden met de omgeving (flora en fauna) en het optreden van schijnveiligheid (door het ontstaan van een lichttunnel).
3. Ook bij het verlichten van vrijliggende fietspaden in buitengebieden is er een groot risico op het optreden van schijnveiligheid. Zeker als verlichting op detectie wordt toegepast waarbij het licht meebeweegt met een fietser. Advies is om alternatieve routes met voldoende sociale controle (bijvoorbeeld door aanwezigheid van woningen of een drukker verkeersweg langs het fietspad of de nabijheid aantrekkelijker te maken en fietsers te wijzen op deze routes door middel van bewegwijzering).

5. Conclusie

Openbare verlichting kan een waardevolle bijdrage leveren aan de sociale veiligheid in de openbare ruimte, maar is geen op zichzelf staande oplossing. De meerwaarde van verlichting ligt vooral in het verbeteren van zichtbaarheid, gezichtsherkenning, overzicht en oriëntatie. Daarmee kan verlichting het veiligheidsgevoel van gebruikers versterken en bijdragen aan een prettiger gebruik van de openbare ruimte.

Tegelijkertijd geldt dat meer licht niet automatisch leidt tot meer sociale veiligheid. De werkelijke bijdrage van verlichting is sterk afhankelijk van de locatie, het gebruik van de ruimte, de aanwezigheid van sociale controle en de manier waarop een omgeving wordt beleefd. In sommige situaties kan verlichting juist leiden tot schijnveiligheid of tot een minder prettige beleving van de openbare ruimte.

Daarom vraagt verlichting voor sociale veiligheid altijd om maatwerk. Het voldoen aan technische richtlijnen vormt daarbij een belangrijke basis, maar sociale veiligheid vraagt in de praktijk om een bredere afweging dan alleen de technische uitgangspunten. Per locatie moet worden afgewogen of verlichting daadwerkelijk bijdraagt aan een sociaal veilige, overzichtelijke en prettig bruikbare openbare ruimte.

De kern van deze notitie is dan ook dat niet overal meer licht de juiste oplossing is, maar dat per gebied bewust moet worden bepaald of, waar en op welke wijze verlichting een positieve bijdrage levert aan de sociale veiligheid.

Hét Openbare Verlichting Kennisplatform van Nederland

OVLNLNL

